

ЗАКОН УКРАЇНИ
«ПРО МІСЦЕВЕ
САМОВРЯДУВАННЯ
В УКРАЇНІ»

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ
КОМЕНТАР

*За загальною редакцією
Чижмарь Катерини Іванівни
доктора юридичних наук, доцента, заслуженого юриста України*

Київ
ВД «Професіонал»
2020

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні». Науково-практичний 3-19 коментар. / За заг. ред. Чижмарь К.І. – Київ.: Видавничий дім «Професіонал», 2020. – 400с.

ISBN 978-966-370-382-4

У даному науково-практичному коментарі подано постатейний аналіз чинної редакції базового для системи нормативної регламентації місцевого самоврядування в Україні правового акту – Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», з останніми змінами і доповненнями

Видання розраховано на депутатів місцевих рад усіх рівнів, працівників органів місцевого самоврядування, державних службовців, студентів, аспірантів і викладачів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів, а також усіх, хто цікавиться проблематикою місцевого самоврядування в Україні.

УДК 351:340.130.53(477)

ISBN 978-966-370-382-4

© Видавничий дім «Професіонал», 2020.

Авторський колектив

Гринчук Віталій Юрійович — кандидат економічних наук, голова Узинської міської об'єднаної територіальної громади;

Гринчук Юлія Сергіївна — доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту Білоцерківського національного аграрного університету;

Грищенко Леонід Володимирович — викладач Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка;

Губанова Тамара Олексіївна — доктор юридичних наук, доцент, директор Фінансово-Правового коледжу, заслужений юрист України;

Гудзь Тетяна Іванівна — кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4 Харківського національного університету внутрішніх справ;

Дрозд Олексій Юрійович — доктор юридичних наук, доцент, начальник відділу докторантури та ад'юнктури Національної академії внутрішніх справ України;

Журавель Валерій Олександрович — кандидат юридичних наук, суддя Київського окружного адміністративного суду;

Журавель Ярослав Володимирович — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Академії праці, соціальних відносин і туризму;

Журавльов Дмитро Володимирович — доктор юридичних наук, професор, перший заступник директора Інституту права та післядипломної освіти Міністерства юстиції України, заслужений юрист України;

Іншин Микола Іванович — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, академік НАПрН України, завідувач кафедри трудового права та права соціального забезпечення Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Казанчук Ірина Дмитрівна — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного права та процесу факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ;

Касмінін Олександр Володимирович — кандидат юридичних наук, суддя Конституційного Суду України;

Лазарєв Віктор Вікторович — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ;

Оніщенко Наталія Миколаївна — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, академік Національної академії правових наук України, завідувач відділу теорії держави і права Інституту держави і права імені В.М. Корецького;

Одинцова Ірина Миколаївна — кандидат юридичних наук, адвокат, доцент кафедри історії та права Черкаського державного технологічного університету;

Петков Сергій Валерійович — доктор юридичних наук, професор, перший проректор Університету імені Альфреда Нобеля;

Пікуль Володимир Павлович — кандидат юридичних наук, суддя Апеляційного суду Полтавської області;

Теремецький Владислав Іванович — доктор юридичних наук, доцент, заслужений юрист України, професор кафедри цивільного права і процесу Тернопільського національного економічного університету;

Чижмарь Катерина Іванівна — доктор юридичних наук, доцент, заслужений юрист України;

Чижмарь Юрій Васильович — доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільного, господарського, адміністративного права та правоохоронної діяльності ВЗО Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна».

ВСТУП

Пропонований читачам збірник визначає законодавство України щодо місцевого самоврядування. Деяким дисонансом при цьому виглядає наявність у ньому Закону України «Про державні місцеві адміністрації». Пояснюється це тою обставиною, що в Україні склалась парадоксальна ситуація, коли на певному рівні місцевого самоврядування позбавлене права створювати власні виконавчі органи, а їх роль делегована відповідним державним адміністраціям. Таким чином організована справа самоврядування у столиці України, було у місті Севастополі до російської окупації Криму, а також на рівні областей і районів у цих областях.

Чому ситуація парадоксальна? Справа у тому, що за вітчизняним законодавством під місцевим самоврядуванням в Україні розуміємо право територіальної громади (жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста) самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. Тобто вважається, що місцевого самоврядування в Україні здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст.

При цьому первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень є територіальна громада села, селища, міста.

Представницькими органами місцевого самоврядування є ради народних депутатів. При цьому ці ради представляють відповідні територіальні громади та здійснюють від їх імені та в їх інтересах функції і повноваження місцевого самоврядування, визначені Конституцією України, законами.

Виконавчими органами сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад є їх виконавчі комітети, відділи, управління та інші створювані радами виконавчі органи. Виконавчі органи сільських, селищних, міських, районних у містах рад є підконтрольними і підзвітними відповідним радам, а з питань здійснення делегованих їм повноважень органів виконавчої влади — також підконтрольними відповідним органам виконавчої влади.

І ось така доволі проста і логічна схема організації місцевого самоврядування раптом «розбавляється» делегуванням повноважень від цього самоврядування до структури державної виконавчої влади, та ще підзвітної напрямку Президенту України! При цьому голови місцевих державних адміністрацій при здійсненні своїх повноважень відповідальні перед Президентом України і Кабінетом Міністрів України, підзвітні та підконтрольні органам виконавчої влади вищого рівня. У частині повноважень, делегованих їм відповідними районними чи обласними радами, місцеві державні адміністрації формально підзвітні і підконтрольні радам.

Як врахувати, що за своєю Конституцією України є парламентсько-президентською державою, то взагалі наявність державних адміністрацій є пережитком розвитку державного устрою. І щоб не казали прихильники цієї системи, це суперечить і принципам місцевого самоврядування, демократії і

європейської практики. Це явище явно суперечить нормам окремих міжнародно-правових документів, зокрема, із ратифікованою Україною Європейською хартією місцевого самоврядування не узгоджується делегування повноважень органів місцевого самоврядування органам державної влади, передбачене ст. 44 Закону України «Про місцеве самоврядування» (Хартія передбачає лише зворотний напрям — делегування повноважень органів державної влади органам місцевого самоврядування). У наявному вигляді цей інститут делегування повноважень означає фактичне втручання державної вертикалі виконавчої влади у справи місцевого самоврядування через місцеві державні адміністрації.

Свого часу Президент П. Порошенко попав у складну ситуацію — з одного боку назріла реформа системи місцевого самоврядування, з іншого боку політична, військова і суспільна ситуація в державі, небезпека розпалювання сепаратистських тенденцій на місцях в умовах нерозв'язаного воєнного конфлікту та з огляду на перспективи децентралізації влади.

Тім не менш, за його каденції все ж була розпочата реформа і реорганізація системи місцевого самоврядування. Основною ідеєю і ціллю цих заходів була так звана децентралізація. Певні плани навіть вдалось втілити на практиці, що мало наслідком зміни у такому чиннику, як вплив органів державної виконавчої влади на діяльність органів місцевого самоврядування через фінансову залежність других від перших. Це діє таким чином — бюджети областей і районів мають прямі трансфертні відносини із державним бюджетом України, який затверджується законом, і тому є значною мірою захищеними. Однак, обласні та районні ради не мають власних виконавчих органів, через які вони не лише реалізовували б свої рішення, але й здійснювали б бюджетну політику. Натомість бюджети сіл, селищ та міст районного значення, що мають повний цикл органів місцевого самоврядування, отримують трансферти через обласні та районні бюджети, повноваження з розробки проектів яких належать місцевим державними адміністраціям. І лише міста обласного значення мають одночасно повний цикл місцевого самоврядування та прямі відносини із державним бюджетом. І ось цей вплив був дещо послаблений через процес утворення об'єднаних територіальних громад, які мають повну систему органів місцевого самоврядування та прямі відносини з державним бюджетом України (зауважимо, що зараз у об'єднаних територіальних громадах вже проживають близько 70 % населення України).

Задля подальшого розв'язання проблем місцевого самоврядування П. Порошенком, як Президентом України, був ще у 2015 році внесений законопроект «Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)» (реєстр. № 2217а). Основною ідеєю є зміна системи стримувань і противаги — перехід від втручання державної виконавчої влади у сферу місцевого самоврядування до розподілу сфер компетенції між державною владою та органами місцевого самоврядування. Однак реалізовані ці плани не були (не у останню чергу через певні вади самого проекту, особливо через нав'язаний із зовні особливий статус Донбасу). Натомість, відповідно до Плану заходів з реалізації нового етапу реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади на 2019 — 2021 рр., затвердженого Кабінетом

Міністрів України, до 2020 р. планувалося повністю завершити добровільне об'єднання територіальних громад. У 2020 р. мав розпочатися наступний етап децентралізації, на якому передбачалося утворення нової територіальної основи для розвитку державного управління та місцевого самоврядування у межах чинної конституційної моделі шляхом директивного об'єднання малих територіальних громад та укрупнення адміністративних районів.

Як віддалена задача була задумка ліквідації державних адміністрацій.

Зрозуміло, ці плани та заходи будуть піддані ревізії і перевірки з боку нового Президента України В. Зеленського і його команди, хоча певним чином на нашу думку альтернативи реформам місцевого самоврядування немає.

Наостанок звертаємо увагу, що занадто централізована система державного управління є небезпечною ще й у такому сенсі. Це на практиці призводить до покладання населенням більшої частини відповідальності за стан справ на місцях на центральні органи державної влади. Тобто громади в цілому і окремі громадяни цілком покладаються в цих питаннях на державу, ніяк не розвиваються як самостійний і важливий суб'єкт управління своїм життям. Як не дивно, саме такий порядок управління за несприятливих умов некомпетентності або розбалансованості процесів при змінах центральної влади може стимулювати зростання сепаратистських настроїв.

Виклики сучасності залишаються, попереду в Україні вибори місцеві. За якою системою місцевого самоврядування вони відбудуться — питання відкрите. Але судячи з усього, проблем у команди нового Президента України з прийняттям законів не передбачається. Це поміж іншим означає, що саме на них покладається уся відповідальність за законодавчу роботу. Тобто питання доцільності, компетенції, законності і відповідальності перед українцями.

Отже, наразі основним вектором розвитку місцевого самоврядування в Україні є процес децентралізації. Тобто, слід зрозуміти — більшість проблем місцевого значення не тільки піддаються вирішенню, вини мають і можуть бути розв'язані саме на місцях. Однак вони часто не вирішуються роками. Є єдиний шлях виправити ситуацію — якщо представники органів місцевої влади будуть застосовувати нестандартні, неординарні, нетрадиційні підходи, коли будуть використовувати всі реально доступні засоби. Цей процес має зрушити з місця, але ж хтось має до цього підштовхнути. Цей «хтось» і є саме місцевий депутат, який представляє громаду та говорить від імені людей. Тому широкі права депутату потрібні для того, щоб спонукати або навіть примусити тих, хто може вирішити проблеми, просто добре зробити свою роботу.

Видання розраховано на широке коло читачів, але перш за все на депутатів місцевих рад, кандидатів у такі депутати, службовців, представників і керівників органів влади та місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій всіх форм власності, практикуючих правників, студентів юридичних факультетів, просто громадян України.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
-------------	---

РОЗДІЛ 1

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ КОМЕНТАР ДО ОСНОВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПРО МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

ЗАКОН УКРАЇНИ «Про статус депутатів місцевих рад»	9
Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	10
Стаття 1. Законодавство про статус депутатів місцевих рад	10
Стаття 2. Депутат місцевої ради — представник інтересів територіальної громади, виборців свого виборчого округу.....	10
Стаття 3. Депутат місцевої ради — повноважний і рівноправний член відповідної ради	11
Стаття 4. Виникнення і строк повноважень депутата місцевої ради	12
Стаття 5. Дострокове припинення повноважень депутата місцевої ради.....	13
Стаття 6. Поєднання депутатської діяльності з виконанням виробничих або службових обов'язків	16
Стаття 7. Несумісність статусу депутата місцевої ради з деякими посадами та видами діяльності	17
Стаття 8. Депутатська етика	18
Стаття 9. Депутатське посвідчення та нагрудний знак депутата місцевої ради	20
Розділ II ДЕПУТАТ МІСЦЕВОЇ РАДИ — ПРЕДСТАВНИК ІНТЕРЕСІВ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ, ВИБОРЦІВ СВОГО ВИБОРЧОГО ОКРУГУ	21
Глава 1. Діяльність депутата місцевої ради у виборчому окрузі.....	21
Стаття 10. Обов'язки депутата місцевої ради у виборчому окрузі	21
Стаття 11. Права депутата місцевої ради у виборчому окрузі.....	22
Глава 2. Індивідуальні та колективні форми реалізації депутатом місцевої ради своїх повноважень у виборчому окрузі	23
Стаття 12. Розгляд депутатом місцевої ради пропозицій, заяв і скарг громадян.....	23
Стаття 13. Депутатське звернення	24
Стаття 14. Право депутата місцевої ради на невідкладний прийом та на одержання необхідної інформації	25
Стаття 15. Право депутата місцевої ради вимагати усунення порушення законності	27
Стаття 16. Звіти депутата місцевої ради перед виборцями та зустрічі з ними.....	28
Стаття 17. Доручення виборців	29
Розділ III ДЕПУТАТ МІСЦЕВОЇ РАДИ — ПОВНОВАЖНИЙ ЧЛЕН РАДИ	31
Глава 1. Повноваження депутата місцевої ради у раді.....	31
Стаття 18. Обов'язки депутата місцевої ради у раді та її органах.....	31
Стаття 19. Права депутата місцевої ради у раді та її органах.....	31
Глава 2. Сесійні та позасесійні форми роботи депутата місцевої ради у раді та її органах	33
Стаття 20. Участь депутата в сесіях місцевої ради та засіданнях її органів.....	33
Стаття 21. Депутатський запит і депутатське запитання	34
Стаття 22. Порядок розгляду депутатського запиту.....	35
Стаття 23. Пропозиції і зауваження, висловлені депутатами місцевої ради на сесіях ради	36
Стаття 24. Право депутата місцевої ради порушувати питання про перевірку діяльності виконавчих органів ради, місцевих державних адміністрацій, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності, брати участь у здійсненні контролю за виконанням рішень ради	37

Стаття 25. Депутатські групи	38
Стаття 26. Порядок утворення депутатських груп	38
Стаття 27. Депутатські фракції.....	39
Стаття 28. Права депутатських груп, фракцій	40
Стаття 29. Участь депутата місцевої ради в роботі інших органів місцевого самоврядування.....	40
Стаття 29 ¹ . Помічники-консультанти депутата місцевої ради	41
Розділ IV ОСНОВНІ ГАРАНТІЇ ДЕПУТАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	43
Стаття 30. Непорушність повноважень депутата місцевої ради. Забезпечення умов для їх здійснення	43
Стаття 31. Особливості повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення депутату місцевої ради	44
Стаття 32. Звільнення депутата місцевої ради від виробничих або службових обов'язків для виконання депутатських повноважень	45
Стаття 33. Охорона трудових та інших прав депутата місцевої ради	45
Стаття 33 ¹ . Підвищення професійного рівня депутатів місцевих рад.....	47
Стаття 34. Право депутата місцевої ради на безплатний проїзд	48
Стаття 35. Надання депутату місцевої ради інформаційної та юридичної допомоги	48
Стаття 36. Відповідальність за невиконання вимог закону щодо забезпечення гарантій депутатської діяльності.....	48
Розділ V ВІДКЛИКАННЯ ДЕПУТАТА МІСЦЕВОЇ РАДИ ЗА НАРОДНОЮ ІНІЦІАТИВОЮ	49
Стаття 37. Підстави для відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою	49
Стаття 38. Пропозиції про відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою	50
Стаття 39. Повідомлення про створення ініціативної групи	52
Стаття 40. Збирання підписів на підтримку пропозиції про відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою.....	53
Стаття 40 ¹ . Виключена	55
Стаття 41. Прийняття рішення про відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою	55
Стаття 42. Виключена	58
Стаття 43. Виключена	58
Стаття 44. Виключена	58
Стаття 45. Виключена	58
Стаття 46. Оскарження рішень виборчої комісії	58
Стаття 47. Повторне порушення питання про відкликання депутата місцевої ради	59
Стаття 48. Гарантії прав депутата місцевої ради при розгляді питання про його відкликання	59
Стаття 49. Виключена	60
Розділ VI ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	60
Стаття 50. Зміна статусу або припинення повноважень депутата місцевої ради у зв'язку із змінами в адміністративно-територіальному устрої.....	60
Розділ VII ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ.....	60
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про місцеве самоврядування в Україні»	62
Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	67
Стаття 1. Основні терміни, використані в цьому Законі	67
Стаття 2. Поняття місцевого самоврядування	69
Стаття 3. Право громадян на участь у місцевому самоврядуванні	69
Стаття 4. Основні принципи місцевого самоврядування	71
Стаття 5. Система місцевого самоврядування	72
Стаття 6. Територіальні громади.....	73
Стаття 7. Місцевий референдум.....	74
Стаття 8. Загальні збори громадян	75
Стаття 9. Місцеві ініціативи	76

Стаття 10. Ради — представницькі органи місцевого самоврядування.....	76
Стаття 11. Виконавчі органи рад.....	77
Стаття 12. Сільський, селищний, міський голова.....	78
Стаття 13. Громадські слухання.....	80
Стаття 14. Органи самоорганізації населення.....	81
Стаття 14 ¹ . Староста.....	83
Стаття 15. Форми добровільного об'єднання органів місцевого самоврядування.....	84
Стаття 16. Організаційно-правова, матеріальна і фінансова основи місцевого самоврядування.....	85
Стаття 17. Відносини органів місцевого самоврядування з підприємствами, установами та організаціями, що перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад.....	87
Стаття 18. Відносини органів місцевого самоврядування з підприємствами, установами та організаціями, що не перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад.....	88
Стаття 18 ¹ . Відносини органів місцевого самоврядування із судами загальної юрисдикції.....	89
Стаття 19. Статут територіальної громади села, селища, міста.....	89
Стаття 20. Державний контроль за діяльністю органів і посадових осіб місцевого самоврядування.....	90
Стаття 21. Обмеження прав територіальних громад на місцеве самоврядування.....	91
Стаття 22. Символіка територіальних громад сіл, селищ, міст, районів і областей.....	91
Стаття 23. Підняття Державного Прапора України.....	92
Стаття 24. Законодавство про місцеве самоврядування.....	92
Розділ II ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВА ОСНОВА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	93
<i>Глава 1. Повноваження сільських, селищних, міських рад.....</i>	<i>93</i>
Стаття 25. Загальна компетенція сільських, селищних, міських рад.....	93
Стаття 26. Виключна компетенція сільських, селищних, міських рад.....	94
<i>Глава 2. Повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад.....</i>	<i>104</i>
Стаття 27. Повноваження у сфері соціально-економічного і культурного розвитку, планування та обліку.....	104
Стаття 28. Повноваження в галузі бюджету, фінансів і цін.....	105
Стаття 29. Повноваження щодо управління комунальною власністю.....	107
Стаття 30. Повноваження в галузі житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, громадського харчування, транспорту і зв'язку.....	108
Стаття 31. Повноваження у галузі будівництва.....	113
Стаття 32. Повноваження у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту.....	115
Стаття 33. Повноваження у сфері регулювання земельних відносин та охорони навколишнього природного середовища.....	118
Стаття 34. Повноваження у сфері соціального захисту населення.....	121
Стаття 35. Повноваження в галузі зовнішньоекономічної діяльності.....	124
Стаття 36. Повноваження в галузі оборонної роботи.....	125
Стаття 37. Повноваження щодо вирішення питань адміністративно-територіального устрою.....	126
Стаття 37 ¹ . Повноваження у сфері реєстрації місця проживання фізичних осіб.....	126
Стаття 38. Повноваження щодо забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян.....	127
Стаття 38 ¹ . Повноваження у сфері надання безоплатної первинної правової допомоги.....	130
Стаття 39. Повноваження щодо відзначення державними нагородами України.....	132
Стаття 40. Інші повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад.....	132
Стаття 41. Особливості повноважень районних у містах рад та їх виконавчих органів.....	132
<i>Глава 3. Сільський, селищний, міський голова.....</i>	<i>134</i>
Стаття 42. Повноваження сільського, селищного, міського голови.....	134
<i>Глава 4. Повноваження районних і обласних рад.....</i>	<i>139</i>

Стаття 43. Питання, які вирішуються районними і обласними радами виключно на їх пленарних засіданнях.....	139
Стаття 44. Делегування повноважень районних і обласних рад відповідним місцевим державним адміністраціям.....	144
Глава 5. Порядок формування, організація роботи органів та посадових осіб місцевого самоврядування.....	147
Стаття 45. Порядок формування рад.....	147
Стаття 46. Сесія ради.....	149
Стаття 47. Постійні комісії ради.....	153
Стаття 48. Тимчасові контрольні комісії ради.....	155
Стаття 49. Депутат ради.....	156
Стаття 50. Секретар сільської, селищної, міської ради.....	158
Стаття 51. Виконавчий комітет сільської, селищної, міської, районної у місті ради.....	160
Стаття 52. Повноваження виконавчого комітету сільської, селищної, міської, районної у місті ради.....	162
Стаття 53. Організація роботи виконавчого комітету сільської, селищної, міської, районної у місті ради.....	163
Стаття 54. Відділи, управління та інші виконавчі органи сільської, селищної, міської, районної у місті ради.....	164
Стаття 54 ¹ . Повноваження старости.....	165
Стаття 55. Голова районної, обласної, районної у місті ради.....	166
Стаття 56. Заступник голови районної, районної у місті ради та перший заступник, заступник голови обласної ради.....	169
Стаття 57. Президія (колегія) районної, обласної ради.....	171
Стаття 58. Виконавчий апарат районної, обласної ради.....	172
Стаття 59. Акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування.....	173
Стаття 59 ¹ . Конфлікт інтересів.....	175
Розділ III МАТЕРІАЛЬНА І ФІНАНСОВА ОСНОВА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	176
Стаття 60. Право комунальної власності.....	176
Стаття 61. Місцеві бюджети.....	178
Стаття 62. Участь держави у формуванні доходів місцевих бюджетів.....	179
Стаття 63. Доходи місцевих бюджетів.....	180
Стаття 64. Видатки місцевих бюджетів.....	182
Стаття 65. Використання вільного залишку коштів місцевих бюджетів.....	183
Стаття 66. Збалансування місцевих бюджетів.....	184
Стаття 67. Фінансове забезпечення витрат, пов'язаних із здійсненням органами місцевого самоврядування повноважень органів виконавчої влади та виконанням рішень органів державної влади.....	185
Стаття 68. Утворення цільових фондів.....	186
Стаття 69. Місцеві податки і збори.....	186
Стаття 70. Участь органів місцевого самоврядування у фінансово-кредитних відносинах.....	187
Розділ IV ГАРАНТІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ТА ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	188
Стаття 71. Гарантії місцевого самоврядування, його органів та посадових осіб.....	188
Стаття 72. Підзвітність і підконтрольність місцевих державних адміністрацій районним, обласним радам.....	189
Стаття 73. Обов'язковість актів і законних вимог органів та посадових осіб місцевого самоврядування.....	190
Стаття 74. Відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування.....	191
Стаття 75. Відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування перед територіальними громадами.....	191
Стаття 76. Відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування перед державою.....	192
Стаття 77. Відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування перед юридичними і фізичними особами.....	192

Стаття 78. Дострокове припинення повноважень ради.....	193
Стаття 79. Дострокове припинення повноважень сільського, селищного, міського голови	195
Стаття 79 ¹ . Дострокове припинення повноважень старости	200
Стаття 80. Дострокове припинення повноважень органів самоорганізації населення.....	202
Розділ V ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ	202
ЗАКОН УКРАЇНИ Про службу в органах місцевого самоврядування	205
Розділ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	207
Стаття 1. Служба в органах місцевого самоврядування	207
Стаття 2. Посадова особа місцевого самоврядування	207
Стаття 3. Посади в органах місцевого самоврядування.....	208
Стаття 4. Основні принципи служби в органах місцевого самоврядування	208
Стаття 5. Право на службу в органах місцевого самоврядування.....	209
Стаття 6. Державна політика щодо служби в органах місцевого самоврядування.....	212
Розділ II. ПРАВОВИЙ СТАТУС ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	214
Стаття 7. Правове регулювання статусу посадових осіб місцевого самоврядування	214
Стаття 8. Основні обов'язки посадових осіб місцевого самоврядування.....	214
Розділ III. ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА СЛУЖБОВА КАР'ЄРА	216
Стаття 10. Прийняття на службу в органи місцевого самоврядування	216
Стаття 11. Присяга посадових осіб місцевого самоврядування	218
Стаття 12. Обмеження, пов'язані з прийняттям на службу в органи місцевого самоврядування та проходженням служби	219
Стаття 12 ¹ . Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів	220
Стаття 13. Фінансовий контроль	221
Стаття 14. Класифікація посад в органах місцевого самоврядування	221
Стаття 15. Ранги посадових осіб місцевого самоврядування	223
Стаття 16. Кадровий резерв служби в органах місцевого самоврядування.....	226
Стаття 17. Атестація посадових осіб місцевого самоврядування.....	227
Стаття 18. Граничний вік перебування на службі в органах місцевого самоврядування.....	229
Стаття 19. Інші питання проходження служби в органах місцевого самоврядування.....	230
Розділ IV. ПРИПИНЕННЯ СЛУЖБИ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	231
Стаття 20. Підстави припинення служби в органах місцевого самоврядування	231
Розділ V. МАТЕРІАЛЬНЕ ТА СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	232
Стаття 21. Оплата праці, відпустки та пенсійне забезпечення	232
Стаття 22. Обчислення стажу служби в органах місцевого самоврядування	236
Розділ VI. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО СЛУЖБУ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	236
Стаття 23. Відповідальність за порушення законодавства про службу в органах місцевого самоврядування.....	236
Стаття 24. Відповідальність посадової особи місцевого самоврядування	237
Розділ VII. ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ	238
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про місцеві державні адміністрації».....	240
I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	243
Стаття 1. Місцеві державні адміністрації та їх місце в системі органів виконавчої влади	243
Стаття 2. Основні завдання місцевих державних адміністрацій	243
Стаття 3. Принципи діяльності місцевих державних адміністрацій.....	244
Стаття 4. Статус та атрибути місцевих державних адміністрацій	244
Стаття 5. Склад і структура місцевих державних адміністрацій.....	245
Стаття 6. Акти місцевих державних адміністрацій	246
Стаття 7. Правові засади діяльності місцевих державних адміністрацій	247

II. ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ ДЕРЖАВНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ.....	248
Стаття 8. Голови місцевих державних адміністрацій.....	248
Стаття 9. Припинення повноважень голів місцевих державних адміністрацій.....	250
Стаття 10. Заступники голів місцевих державних адміністрацій.....	252
Стаття 11. Керівники структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій.....	253
Стаття 12. Вимоги до посадових осіб місцевих державних адміністрацій.....	254
III. КОМПЕТЕНЦІЯ МІСЦЕВИХ ДЕРЖАВНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ.....	255
Глава 1. Повноваження місцевих державних адміністрацій.....	255
Стаття 13. Питання, що вирішуються місцевими державними адміністраціями.....	255
Стаття 14. Здійснення місцевими державними адміністраціями повноважень інших органів.....	257
Стаття 15. Об'єкти управління місцевих державних адміністрацій.....	258
Стаття 16. Здійснення державного контролю місцевими державними адміністраціями.....	258
Глава 2. Основні галузеві повноваження місцевих державних адміністрацій.....	260
Стаття 17. Повноваження в галузі соціально-економічного розвитку.....	260
Стаття 18. Повноваження в галузі бюджету та фінансів.....	261
Стаття 19. Повноваження в галузі управління майном, приватизації, сприяння розвитку підприємництва та здійснення державної регуляторної політики.....	262
Стаття 20. Повноваження в галузі містобудування, житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, транспорту і зв'язку.....	263
Стаття 21. Повноваження в галузі використання та охорони земель, природних ресурсів і охорони довкілля.....	264
Стаття 22. Повноваження в галузі науки, освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, материнства і дитинства, сім'ї та молоді.....	265
Стаття 23. Повноваження в галузі соціального забезпечення та соціального захисту населення.....	266
Стаття 24. Повноваження в галузі зайнятості населення, праці та заробітної плати.....	268
Стаття 25. Повноваження в галузі забезпечення законності, правопорядку, прав і свобод громадян.....	269
Стаття 26. Повноваження в галузі міжнародних та зовнішньоекономічних відносин.....	272
Стаття 27. Повноваження в галузі оборонної роботи.....	273
Стаття 28. Права місцевих державних адміністрацій.....	274
Стаття 29. Здійснення місцевими державними адміністраціями повноважень, делегованих їм обласними і районними радами.....	274
IV. ВІДНОСИНИ МІСЦЕВИХ ДЕРЖАВНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ З ПРЕЗИДЕНТОМ УКРАЇНИ, ОРГАНАМИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ОБ'ЄДНАННЯМИ ГРОМАДЯН, ПІДПРИЄМСТВАМИ, УСТАНОВАМИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМИ.....	275
Стаття 30. Відносини місцевих державних адміністрацій з Президентом України та Кабінетом Міністрів України.....	275
Стаття 31. Відносини місцевих державних адміністрацій з міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади.....	276
Стаття 32. Відносини місцевих державних адміністрацій з іншими органами державної влади.....	277
Стаття 33. Відносини обласної та районних місцевих державних адміністрацій.....	277
Стаття 34. Відносини місцевих державних адміністрацій з обласними та районними радами.....	278
Стаття 35. Відносини місцевих державних адміністрацій з органами місцевого самоврядування територіальних громад і їх посадовими особами.....	279
Стаття 36. Відносини місцевих державних адміністрацій з підприємствами, установами та організаціями.....	280
Стаття 37. Відносини місцевих державних адміністрацій з об'єднаннями громадян.....	281
Стаття 38. Відносини місцевих державних адміністрацій з громадянами.....	282
V. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПОРЯДОК ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВИХ ДЕРЖАВНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ.....	282
Стаття 39. Повноваження голів місцевих державних адміністрацій.....	282

Стаття 40. Повноваження перших заступників і заступників голови, інших посадових осіб місцевих державних адміністрацій.....	284
Стаття 41. Розпорядження голів і накази керівників структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій.....	284
Стаття 42. Організація діяльності структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій.....	286
Стаття 43. Оскарження, зупинення дії та скасування актів місцевих державних адміністрацій.....	286
Стаття 44. Апарат місцевих державних адміністрацій.....	287
Стаття 45. Регламенти діяльності місцевих державних адміністрацій.....	290
Стаття 46. Особливості діяльності районних державних адміністрацій в Автономній Республіці Крим.....	291
VI. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ МІСЦЕВИХ ДЕРЖАВНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ, ЇХ ПОСАДОВИХ ОСІБ	292
Стаття 47. Фінансування та матеріально-технічне забезпечення діяльності місцевих державних адміністрацій	292
Стаття 48. Умови оплати праці, соціального забезпечення посадових осіб місцевих державних адміністрацій	293
Стаття 49. Відповідальність посадових осіб місцевих державних адміністрацій.....	293
Стаття 50. Судове оскарження рішень місцевих державних адміністрацій.....	293
VII. ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ	294

РОЗДІЛ 2 ІНШЕ ПРОФІЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

ЗАКОН УКРАЇНИ «Про асоціації органів місцевого самоврядування»	296
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про органи самоорганізації населення».....	307
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про стимулювання розвитку регіонів»	320
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про місцеві державні адміністрації».....	330
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про добровільне об'єднання територіальних громад»	371
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про асоціації органів місцевого самоврядування»	391
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про органи самоорганізації населення».....	402
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про стимулювання розвитку регіонів»	415
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про державну службу».....	425
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про столицю України — місто-герой Київ».....	517
ЄВРОПЕЙСЬКА ХАРТІЯ місцевого самоврядування»	530

НАУКОВО-ПРАКТИЧНЕ
ТА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ»

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ
КОМЕНТАР

*За загальною редакцією
доктора юридичних наук, доцента, заслуженого юриста України,
директора Інституту права та післядипломної освіти Міністерства
юстиції України – **Чижмарь Катерини Іванівни***

Підписано до друку 20.05.2020. Формат 70х100 1/16.
Друк офсетний. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк. 32,5.

ТОВ «Видавничий дім «Професіонал»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 1533